

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

احکام نموداری نماز و روزه مسافر

براساس نظامیات عظام:

حضرت امام خمینی ره

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای ره

حضرت آیت الله العظمی سیستانی ره

حضرت آیت الله العظمی صافی گنجی ره

حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی ره

حضرت آیت الله العظمی وحید خراسانی ره

به کوشش:

حامد طالبی

موسسه انتشاراتی امام عصر (عج)

احکام نموداری نماز و روزه مسافر

گرددآوری	حامد طالبی
ناظر علمی	امام عصر (عج)
طرح جلد و صفحه آرایی	حجة الاسلام حسین ابراهیمی (مدیر فقه مرکز ملی پاسخگویی)
لیتوگرافی	حسین ونکی فراهانی
چاپخانه	مهران
صحافی	فاضل
نوبت چاپ	کوش
شمارگان	اول / ۱۳۹۶
شابک جلد	۲۰۰۰ جلد
قیمت	۹-۵۶-۰۵۶-۳۸۵-۶۰۰-۹۷۸
	۱۰۰۰ تومان

تمامی حقوق برای مؤلف محفوظ است

آدرس پستی: قم، خیابان شهدا (صفائیه)، کوچه ۹، پلاک ۴۵
جنب مسجد حضرت معصومه (ع) تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۲۲۵۱، ۰۲۵-۳۶۵۲۷۰۳۴

ارتباط با مؤلف: ۰۹۱۹۲۵۱۱۷۰۷

سرشناسه	طالبی، حامد
عنوان و نام پدیدآور	احکام نموداری نماز و روزه مسافر / گردآوری - مدد طالبی
مشخصات نشر	قم: موسسه انتشاراتی امام عصر (عج)، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۷۲ ص.
شابک	۹-۵۶-۰۵۶-۳۸۵-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	فقه جعفری -- رساله عملیه -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
موضوع	Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc. -- Questions and answers*
موضوع	فتوهای شیعه -- قرن ۱۴
موضوع	Fatwas, Shiites -- ۲۰th century:
موضوع	نماز -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
موضوع	Salat -- Questions and answers:
موضوع	روزه (اسلام) -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
موضوع	Fasting-- Religious aspects-- Islam : -- Questions and answers

۱۳۹۶ الف ۲ / ۱۸۳/۹ BP

۳۹۷ / ۳۴۲۲:

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

تقدیم بہ

پیشگاه مقدس حضرت ولی عصر
علیہ السلام و عالمان و فقیہان شیعه

راهنمای استفاده از کتاب: استفاده شده در نمودارها:

مسیر حرکت مطالب

بنا بر این

یعنی

اقا

سچین

مگر اینکه

مانند

مثلاً

ولی

اگرچه

حکم نماز

فهرست مطالب

۲۴	قصد اقامت ده روز	۶	مقدمه حجت الاسلام والمسلمین محمد حسین فلاحزاده
۲۴	خروج به کمتر از مسافت شرعی	۷	دیباچه حجت الاسلام والمسلمین وحیدپور
۲۵	نذر روزه معین	۸	سخن
۲۵	اگر مسافر به جای نماز شکسته		حدیث امام جمعی
۲۵	نماز را تمام بخواند	۹	ملاک تحقق سفر
۲۵	مسائل متفرقه	۹	حد ترخص
۲۶	اماکن تخییر	۱۰	شک در رسیدن به حد ترخص
۲۶	مسائل متفرقه اماکن تخییر	۱۰	ناقص بودن نشانه‌های حد ترخص هنگام رفت و برگشت
	حضرت آیت الله العظمی سیستانی	۱۰	مسافت شرعی بلاد کسره
۲۷	ملاک تحقق سفر	۱۱	اقسام سفر: کاری، غیرکاری، شکار
۲۸	حد ترخص	۱۲	معصیت
۲۸	مسافت شرعی	۱۲	مسائل متفرقه سفر معصیت
۲۸	مصادیق کثیرالسفر	۱۳	وطن
۲۸	کسی که مقداری از سال کثیرالسفر است	۱۳	احکام وطن
۲۹	حدت اجمالی سفر	۱۳	احکام تبعیت
۳۰	انواع سفر: سفر کاری	۱۳	خروج به کمتر از مسافت شرعی
۳۱	مانند کثیرالسفر بیش از ده روز	۱۳	احکام متفرقه نماز مسافر
۳۱	سفر شخصی		نذر روزه برای مسافر
۳۱	سفر معصیت	۱۴	قواطع سفر
۳۱	سفر برای شکار	۱۵	قصد اقامت ده روز
۳۲	قطع کننده های سفر	۱۶	اگر مسافر نماز را تمام بخواند
۳۲	خسام وطن	۱۶	مسائل کثیر الابتلاء
۳۲	مقدار زهد در تحقق وطن اخذی	۱۶	اماکن تخییر
۳۲	شرایط تحقق وطن اخذی	۱۶	مسائل متفرقه اماکن تخییر
۳۳	حکم مقرو و من موقت	۱۷	راهنمای استفاده از نمودار
۳۳	تبعیت در قصد توطن زن و فرزند	۱۷	مسافرت شخص به بیشتر از مسافت شرعی از وطن
۳۳	رفت و آمد بین مقرو و وطن اخذی		حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای
۳۳	تعداد ساعات در روز		ملاک تحقق سفر
۳۴	عبور از وطن	۱۸	حد ترخص
۳۴	تعدد وطن	۱۹	مسافت شرعی
۳۴	اعراض از وطن	۱۹	سفرکاری
۳۴	شرایط قصد اقامت ده روز	۲۰	احکام سفرکاری
۳۵	شرایط محقق شدن قصد اقامت ده روز	۲۱	سفر تحصیلی
۳۵	احکام قصد اقامت	۲۱	سفر شخصی
۳۵	انصراف از قصد اقامت ده روز	۲۱	سفر تلفیقی
۳۶	خروج از محل اقامت ده روز	۲۱	سفر برای شکار
۳۷	روزه مستحبی در سفر	۲۱	سفر برای معصیت
۳۷	نافله در سفر	۲۲	اقسام وطن
۳۷	ماندن سی روز در یک مکان	۲۲	احکام وطن
۳۷	اماکن تخییر	۲۲	احکام تبعیت در مورد وطن
۳۷	مسائل متفرقه اماکن تخییر	۲۳	مسائل متفرقه نماز مسافر
	اگر مشغول نماز چهار رکعتی بشود و در بین نماز یادش		

۵۵	ملاک کثیر السفر
۵۵	حکم نماز کثیر السفر
	نماز و روزه در سفر چند روزه دانشجوی و طلبه به محل
۵۵	تحصیل
۵۵	مسائل متفرقه کثیر السفر
۵۶	قصد اقامت ده روز
۵۶	انصراف از قصد اقامت
۵۶	اماکن تخییر
۵۶	مسائل متفرقه اماکن تخییر
۵۷	خروج به کمتر از مسافت شرعی
۵۷	اگر مسافر نماز کامل را شکسته بخواند
۵۷	اگر مسافر نماز را تمام بخواند
۵۸	جدول مسافرت به بیش تر از مسافت شرعی

حضرت آیت الله العظمی وحید خراسانی

۵۹	ملاک تحقق سفر
۵۹	حد ترخص
۶۰	مسافت شرعی
۶۱	انواع کثیر السفر
۶۱	سفر کاری (کثیر السفر شغلی)
۶۱	مصادیق کثیر السفر شغلی
۶۲	مسائل متفرقه کثیر السفر شغلی
۶۳	سفر غیر کاری (کثیر السفر غیر شغلی)
۶۳	سفر برای شکار
۶۳	سفر معصیت
۶۴	تمام متفرقه سفر معصیت
۶۴	قطع کننده های سفر
۶۴	اقسام وطن
۶۵	مسائل متفرقه احکام وطن
۶۵	اعراض از وطن
۶۶	شرایط تحقق حکمی (مقر)
۶۶	احکام مربوط به وطن حکمی
۶۷	احکام تبعی
۶۸	قصد اقامت ده روز
۶۸	احکام مربوط به قصد اقامت
۶۹	انصراف از قصد اقامت در حکم نماز
۶۹	انصراف از قصد اقامت و حکم روزه
۶۹	خروج از محل قصد اقامت به اندازه مسافت شرعی
۶۹	خروج به کمتر از مسافت شرعی
۷۰	سی روز ماندن با تردید در یک محل
۷۰	اماکن تخییر
۷۰	مسائل متفرقه اماکن تخییر
۷۱	التفات در بین نماز
۷۱	نماز شکسته به جای نماز تمام
۷۱	نماز تمام به جای نماز شکسته
۷۲	رسیدن به وطن قبل از تمام شدن وقت نماز
۷۲	چگونگی نماز قضا
۷۲	روژه گرفتن مسافر
۷۲	نذر روزه در وطن برای سفر

۳۸	باید که مسافر است
۳۸	اگر مسافر نماز را تمام بخواند

حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی

۳۹	ملاک تحقق سفر
۳۹	حد ترخص
۴۰	مسافت شرعی
۴۱	اقسام سفر: سفر کاری
۴۱	مسائل مربوط به سفر کاری
۴۱	توقف در روز در سفرهای شغلی
۴۲	سفر شغلی
۴۲	سفر شخصی
۴۲	سفر تخیلی
	حکم نماز و روزه دانشجویانی که بین وطن و محل تحصیل
۴۲	تردد می کنند
۴۲	سفر برای شکار
۴۲	سفر معصیت
۴۳	مسائل متفرقه سفر معصیت
۴۳	اقسام وطن
۴۳	تبعیت در قصد توطن
۴۴	اعراض از وطن
۴۴	تعدد وطن
۴۴	قصد اقامت ده روز
۴۴	انصراف از قصد اقامت
۴۵	خروج از محل اقامت
	خروج از محل اقامت به کمتر از چهار فرسخ
۴۵	خروج از محل اقامت به کمتر از هشت فرسخ
۴۵	ماندن سی روز در یک مکان
۴۶	اماکن تخییر
۴۶	مسائل متفرقه اماکن تخییر
۴۶	مسائل مبتلا به نماز مسافر
۴۷	چنانچه مسافر نماز را تمام بخواند
۴۸	مسائل متفرقه نماز مسافر
۴۹	مسافرت به بیشتر از مسافت شرعی

حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی

۵۰	ملاک تحقق سفر
۵۰	حد ترخص
۵۱	مسافت شرعی
۵۱	مسائل مبتدا به مسافر
۵۲	اقسام سفر: کاری، شخصی، تحصیلی، تلفیقی، شکار
۵۳	معصیت
۵۳	مسائل متفرقه سفر معصیت
۵۳	تعریف وطن
۵۳	ملاک تحقیق وطن
۵۴	اقسام وطن
۵۴	اعراض از وطن
۵۴	مسائل متفرقه وطن
۵۴	تبعیت همسر و فرزندان در وطن

■ مقدمه ■

■ حجت الاسلام والمسلمین محمدحسین فلاحزاده ■

(ادام الله ظلهم) برای آموزش مکلفان به ویژه نسل جوان، از روش های جدید بهره گرفت.

یکی از این روش ها، شیوهی دسته بندی صحیح و استفاده از روش نموداری در آموزش احکام دینی است که به نسبت دشواری موضوعات فقهی و فوریت نیاز مخاطبان ضرورت کار در آن عرصه بیشتر می شود زیرا تفهیم صحیح فروع گوناگون چنین موضوعاتی دشوار است. به عنوان نمونه مسائل نماز و روزهی مسافر از این دست است که به علت کثرت سفرها و نقل و انتقال ها و جابه جایی محل زندگی در عصر حاضر، نیاز مکلفان را به فهم مسائل آن دوچندان کرده است.

طبیعی امار به دست آمده، فراوانی سوالهای مطرح شده در مسائل نماز و روزهی مسافر بیشترین آمار را به خود اختصاص داده است.

مجموعه ای پیش رو حاصل تلاش و دستمایه دوست ارجمند و محترم جناب حجت الاسلام حامد طالبی است که به لطف خدا از حسن سلیقه، ذوق سرشار و صبر و حوصله و پشتکار بسیاری در این عرصه برخوردار می باشند و تنظیم و دسته بندی مطالب مزبور به طرز مطلوبی ارائه شده و از نظر اتقان مطالب و درستی آنها، همچنین مطابقت با فتاوی مراجع معظم تقلید نیز توسط مدیر فقه مرکز ملی پاسخگویی به سوالهای شرعی حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی تأیید شده است. امید است اثر حاضر مورد استفاده علاقه مندان قرار گرفته و راهگشای مکلفان و مسافران در عمل به وظیفه شرعی آنان باشد.

حیات دلبه و زندگی سعادتمندانه، بر دو اصل استوار است: اعتقاد سالم و عمل صالح.

اعتقاد سالم، زیر بنای دینی اعمال و ارزشمندی آن است. بدون باور درست و عمل آلودی به سان خاکستری است در بیابان که طوفان بیهوش کن، یا چون سرابی است که تشنه، آن را آب انگازد. لذا تأثیر کار انسان را نباید از نظر دور داشت چه اینکه اصلاح جامعه مستلزم به اصلاح انسان است.

احکام دین، مجموعه ای مدون، از باید ها و نبایدها و دستورهای انسان ساز برای سلامت دین و سعادت بشر است. درک درست و آموزش صحیح این احکام، از جمله وظایف عالمان دینی است. چرا که اگر این احکام، درست درک و استنباط نشود، اعتماد به دستور العمل های دین از بین خواهد رفت و اگر به گونه ای صحیح منتقل نگردد، ممکن است انسانها سالها بی راهه رفته و به مقصد و مقصود نرسند. به لطف خدا، حوزه های علوم اسلامی، همواره در استنباط احکام، فعال و با نشاط بوده اند و این مسیر را همچنان با قوت و قدرت ادامه می دهند. هرچند دروازه ی کمال جویی هیچگاه بسته نیست و انتظارات نو و نوین، در چشم انداز آینده بشر از حوزه های علوم اسلامی در راه است.

اما با توجه به پیشرفت علم و فناوری، و تلاشهای فرهنگی بیگانگان انتظارات بیشتری در این بخش (فهماندن احکام) احساس می شود تا با بروزرسانی ابزار و بکارگیری شیوه های نوین در بخش فهماندن احکام دین، موفق تر عمل کرد.

برای انتقال فرهنگ و مفاهیم دینی از جمله احکام فقهی، روش های سنتی کافی نیست؛ هرچند آنها نیز در جای خود لازم است؛ بدین روی نباید از تناسب و بکارگیری قالب های نوین برای درست فهماندن فقه و استفاده از شیوه های جذاب چشم پوشید. بلکه باید با حفظ محتوای اصلی احکام فقهی و فتاوی مراجع عظام تقلید

والحمد لله اولاً و آخراً

تابستان ۱۳۹۵ هـ.ش

حوزه علمیه قم - محمد حسین فلاح زاده

■ دیباچه ■

■ حجت الاسلام والمسلمین وحیدپور ■

روان و آسان قرار داده است که از محتوایی قوی و غنی و انشیه‌های نوین برخوردار باشد که مخاطبان به راحتی بتوانند پاسخ پرسشهای شرعی خود را در آن بیابند. کتاب حاضر که پیش روی شماست، پیرامون مسائل و مسائلی است که روز به روز در میان مسافران و زائران به سرعت گسترش یافته و نیازمند توجه و درایت است. در این مسیر می‌باشد.

مؤلف فاضل، جناب حجت الاسلام حامد طالبی در عین حالی که از عناصر جذاب در شکل و چاپ و نمودار استفاده کرده است، موضوعی مهم، مبتلا به و پر مخاطب را انتخاب نموده است و از کارشناسی فضاء موثق ستاد ترویج احکام نیز بهره‌برده است و بر غنای کار افزوده است.

از زحمات مؤلف محترم قدردانی می‌نمایم و توفیق روزافزون ایشان را خواستاریم.

ان شاء الله این قلم، موجب خشنودی قلب مایه حضرت بقیه الله ارواحنا فداء خواهد بود.

قال الامام الباقر (علیه السلام): سَارِعُوا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ فِيهِ الدِّيُّ نَفْسِي يَبْدِيهِ لَحْدِيَّتٌ وَاحِدٌ فِي حِلِّ وَ حَرَامٍ تَأْخُذُ عَنْ صَادِقٍ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَ مَا حَمَلْتُ مِنْ نَهْبٍ وَ نَسِيَةٍ. امام باقر (علیه السلام) فرمودند «در علم آموزی، سرعت به کار برید زیرا قسم به آنکه جانم در دست اوست، اگر از حلال و حرام (مسئله شرعی) را از منبع مورد اعتماد بگیرید، ارزش و فضیلت آن بیشتر از دنیا و معادن طلا و نقره‌ای است که در دل آن است.»

احکام که جایگاه ویژه‌ای در مجموعه سه بعدی دین دارد، همان مقررات رفتاری انسان در همه ابعاد و زوایای زندگی فردی و اجتماعی است. مسلمان واقعی کسی است که خود را مقید و ملزم به یادگیری و سپس عمل و به کارگیری این احکام بداند و از لحظه تکلیف تا زمان مرگ برای هر کاری در عبادات و معاملات و مسائل شخصی، آنها را رعایت نماید.

متون و منابع دینی، همگان را به این ضرورت و اهمیت راهنمایی کرده‌اند و فضیلت یادگیری احکام شرعی را در حدی دانسته‌اند که با ارزش‌های مادی برابری نمی‌کند و نمونه‌ای از آن را در قالب کلمات نورانی امام باقر (علیه السلام) ملاحظه نمودید.

فقها و مراجع معظم تقلید نیز فرموده‌اند: «مسائلی را که انسان غالباً به آنها احتیاج دارد واجب است یاد بگیرد.» بر این اساس، ستاد ترویج احکام به منظور عملی کردن این امر مهم و روان سازی زمینه یادگیری مسائل شرعی، یکی از اهداف خود را آماده‌سازی و نشر متون فقهی

ستاد ترویج احکام دین
قم - شهریور ۱۳۹۶
حسین وحیدپور

کتاب پیش رو، به صورت تخصصی، فقط در یک موضوع وارد شده و در آن سعی شده، تنها مسائل مربوط به نماز و روزه مسافر، در قالب نمودار، تبیین گردد که به نظر می‌رسد تاکنون در این موضوع، کار مشابهی صورت نگرفته باشد.

آنچه این کتاب را از موارد مشابه، متمایز می‌سازد، طبقه‌بندی موضوعی مسائل نماز و روزه مسافر، براساس ترتیب آن در رساله‌های توضیح المسائل مراجع عظام است. از این رو، تلاش شده برای تمرکز بیشتر مخاطب بر روی مطالب و سهولت در یادگیری آن، نظرات هر مرجع، به صورت جداگانه و اختصاصی ذکر شود.

ساختار مطالب این کتاب بدین شرح است:

۱. رابط تحقق سفر، حد ترخص و مسائل مربوط به آن، مسافت شرعی و مسائل مربوط به آن، اقسام سفر و احکام مربوط به آن، ولین و احکام آن، احکام تبعیت در وطن، قواطع سفر و احکام آن، احکام اماکن تخییر، قصد اقامت ده روز و احکام آن.

این کتاب بیشتر به مسائل جزئی و مورد نیاز پرداخته و دسته‌بندی مطالب به منظور فهم آسان احکام، مشخص شدن زیرشاخه‌های ترمیحات برای ماندگاری بیشتر مطالب در ذهن مخاطب، ایجاد انگیزه برای خواندن و بیان احکام، قابلیت مرور آسان احکام شرعی و قابلیت آموزش احکام برای تدریس در کلاس‌های احکام در مساجد مختلف، از جمله امتیازات آن است. در نگارش این کتاب به مسوولیت خطیر تطابق کامل بیان حکم شرعی طبق نظر مراجع بزرگوار مساحت مطالب ذکر شده، همچنین اتقان و اهمیت مسائل نماز و روزه مسافر، توجه شده است.

در پایان لازم می‌دانم از استاد بزرگوار؛ حضرت حجة الاسلام والمسلمین فلاح زاده به خاطر نگارش دیباچه و تمهیدات و ترغیب بنده جهت تالیف این اثر، همچنین از جناب حجة الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی به خاطر نظارت علمی و از جناب حجة الاسلام والمسلمین وحید علیان نژاد و حجة الاسلام والمسلمین ابوالفضل هادی منش و جناب آقای حمیدرضا آزادگان به خاطر هم‌فکری و همراهی در تولید این کتاب تشکر و قدردانی نمایم.

فقه، بخش احکام دین و وظایف مکلفین با بهره‌گیری از منابع فقهی قرآن و حدیث است. فقهای عظام، عهده‌دار این مسوولیت خطیر هستند. آنچه امروز، به نام «رساله» و «توضیح المسائل» مراجع تقلید در دسترس مردم است، گاه اصطلاحات و لغات غیر مانوس و مشکل دارد که نیاز به توضیح و تفسیر آن است. دلیل آن، این است که متن رساله‌ها از شیوه سنتی و علمی آن در گذشته پیروی می‌کند. همچنین رساله‌ها فراتر از نیاز یک قشر خاص نگاشته شده، و شامل مسائلی است که گاه حتی در حد نیاز اولیه مردم هم نیست. بدین روی، با توجه به گستردگی داده‌های فقهی و انباشت انبوهی از مسایل و احکام، نگارش مجموعه‌هایی که فقط به احکامی می‌پردازد که به مردمی خاص ارتباط دارد و مراجعه‌کننده را به راحتی به موضوع و مسائلی مورد نیاز خود برساند، ضرورت می‌یابد که از آن جمله، می‌توان به تبیین نماز و روزه مسافر را نام برد که هر فردی در دوره‌ی حیات خود با آن روبه‌رو می‌باشد. نوشتار حاضر، به این مهم پرداخته است و با توجه به ارتقاء سطح آگاهی‌های فقهی و دینی جامعه، همچنین برای پاسخگویی به نیازها و خواسته‌های مخاطبان به ویژه نسل جوان، از طریق بهره‌گیری از روش‌ها و قالب‌های پرجاذبه و به‌کارگیری فناوری‌های روزآمد و موثر با تاکید بر بهینه‌سازی روش‌های سنتی و ایجاد انگیزه برای یادگیری احکام، طرح تدوین احکام نموداری نماز و روزه مسافر، طبق نظر شش نفر از مراجع معظم تقلید (ادام الله ظلهم) ارائه و به اجرا درآمده است.

متأسفانه کتاب‌هایی که در گذشته در زمینه‌ی احکام نگاشته شده، به صورت سنتی و خالی از روش‌های نوین است ولی در سال‌های اخیر کتاب‌هایی با روش‌های جدید به رشته تحریر درآمده است. به عنوان نمونه، کتاب‌های احکام مصور که چندی است از سوی برخی مؤسسات منتشر می‌شود.

تذکر این نکته لازم است که برخی احکام، قابلیت مصور شدن را ندارد و نمی‌توان آن مسائل را به صورت تصویری ارائه کرد. مثلاً به تصویر کشیدن احکام مسافر با توجه به کلی بودن و تکرار موضوع، تصویری کردن آن امکان‌پذیر نیست. حال بگذریم از این که برخی مسائل شرعی به طور کلی قابلیت به تصویر کشیدن را ندارد.

در تنظیم این اثر، از کتاب «احکام مسافر» که از سوی مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی منتشر شده، در برخی موارد، الهام گرفته شده است.